

Τα προβλήματα

Στο δεύτερο μέρος της συζήτησης για την παιδεία που δημοσιεύουμε σήμερα, ο υπουργός Παιδείας Γ. Σουφλιάς και οι βουλευτές του ΠΑΣΟΚ Κ. Σημίτης και του ΣΥΝ Κ. Ρήγας συζητούν για τα προβλήματα των πανεπιστημίων και δίνουν απάντηση για το αν έλαβαν το μήνυμα των μαθητικών κινητοποιήσεων.

Ο ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ με τη συζήτηση αυτή — που το πρώτο μέρος της δημοσιεύτηκε στον κυριακάτικο «Ρ» — ανοίγει έναν ουσιαστικό διάλογο για την παιδεία και φιλοδοξεί ο διάλογος αυτός να συνεχιστεί. Εκπαιδευτικοί όλων των βαθμίδων, μαθητές, φοιτητές, γονείς μπορούν να έχουν τη δική τους συμβολή σ' αυτόν το διάλογο.

Γ. ΣΟΥΦΛΙΑΣ: Σε ό,τι αφορά τα πανεπιστήμια οι συνομιλητές μου και φίλοι θα γνωρίζουν καλύτερα. Επικρατεί μια χαλάρωση, μια αντίληψη δημοσιούπαλληλική στα μέλη ΔΕΠ για παράδειγμα.

— Πώς το υπερβαίνετε αυτό;

Γ. ΣΟΥΦΛΙΑΣ: Μα όταν περνούν τα 3 χρόνια ετοιμάζει ο ίδιος την προκήρυξη (σ.σ. της θέσης) και ούτω καθεξής. Λοιπόν κυρίως στα πανεπιστήμια, που πρέπει να επικρατεί αξιοκρατία και να αναπνέει πραγματικά η άμιλλα, φοβάμαι ότι δεν αναπνέει κανονικά ούτε το ένα, ούτε το άλλο. Τα όργανα διοίκησης πολυπληθή, κομματικοποιημένα, υπερφόρτωση του συστήματος, αναλογίες καθηγητών, φοιτητών...

— Αυτά τα λέτε επειδή έχει προκύψει κάτι από τα ερωτηματολόγια για τα ΑΕΙ;

Γ. ΣΟΥΦΛΙΑΣ: Δεν το λέω γιατί προέκυψε, πολλά προέκυψαν, αλλά το λέω σαν γενική διαπίστωση. Οτι πρέπει να αλλάξουμε την ατμόσφαιρα, το κλίμα. Η συμπεριφορά όλων μας σε ό,τι αφορά την εκπαίδευση, που να μην είναι οι δαπάνες, η υλικοτεχνική υποδομή, αλλά δεν είναι μόνο αυτά. Είναι και πολλοί άλλοι παράγοντες.

«Δεν έχουν ζωντανή σχέση με την κοινωνία»

Κ. ΡΗΓΑΣ: Το πρόβλημα στα πανεπιστήμια και αυτό που περιγράψατε σαν πρόβλημα χαλάρωσης βρίσκεται και έχει τις ρίζες του και τις αιτίες αλλού. Δεν έχει τις αιτίες του στο προσωπικό. Το πρόβλημα είναι ότι τα πανεπιστήμια έχουν αποσυνδεθεί σε μεγάλο βαθμό από τις ανάγκες της παραγωγής και της κοινωνίας. Δεν έχουν μια ζωντανή σχέση με αυτό που γίνεται στην κοινωνία.

Ακόμα, τα τμήματα, τα προγράμματα είναι παρωχημένα σε σχέση με τις ανάγκες, σε πάρα πολλές περιπτώσεις και δεν πρέπει να γενικεύσω, δεν είναι πάντα έτσι. Λείπει η έρευνα, που είναι αυτή που ζωογονεί το πανεπιστήμιο. Δεν είναι απλώς σχολείο το πανεπιστήμιο. Γίνεται πανεπιστήμιο και μέσω της έρευνας. Όταν και αυτό λείπει, είναι φυσικό κάπως το κλίμα να γίνεται στεγνό. Αν κύριε υπουργέ πάτε να αντιμετωπίσετε το πρόβλημα με αυτό που είπατε, αν το κατάλαβα καλά, ότι φταίνε τα πολυπληθή όργανα, αν κατά συνέπεια πάτε να τροποποιήσετε, να περιορίσετε τα συμμετοχικά δικαιώματα εκεί, όχι μόνο δεν θα λύσετε κανένα πρόβλημα, αλλά φοβάμαι ότι θα δημιουργήσετε πολύ μεγαλύτερα προβλήματα.

«Περισσότερη δημοκρατία, περισσότερη αυτοδιοίκηση»

Νομίζω ότι τα προβλήματα της δυσλειτουργίας και της πλαδαρότητας ορισμένες φορές μπορούν να αντιμετωπιστούν μόνο με περισσότερη δημοκρατία και περισσότερη αυτοδιοίκηση και αυτοτέλεια στα ΑΕΙ παρά με το αντίθετο. Είπατε επίσης ότι το προσωπικό έχει μια σχέση που δεν ευνοεί ή δεν ωθεί τα μέλη ΔΕΠ σε μια επιστημονική ανέλιξη. Νομίζω ότι και εκεί άλλο είναι το πρόβλημα. Είναι ότι παλιές σχέσεις μέσα στα πανεπιστήμια, σχέσεις μιας ιεραρχίας που συνεπάγεται δεσμεύσεις, όχι με βάση την επιστημονική ικανότητα, δεσμεύσεις λοιπόν άλλου είδους, από τις ανώτερες βαθμίδες σε βάρος των κατώτερων. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να γίνονται και αδικίες αλλά και αναξιοκρατικές εξελίξεις. Όλα αυτά φυσικά δεν ευνοούν τη δημιουργία ενός υγιούς κλίματος, που και τη διδασκαλία και την έρευνα να προάγουν.

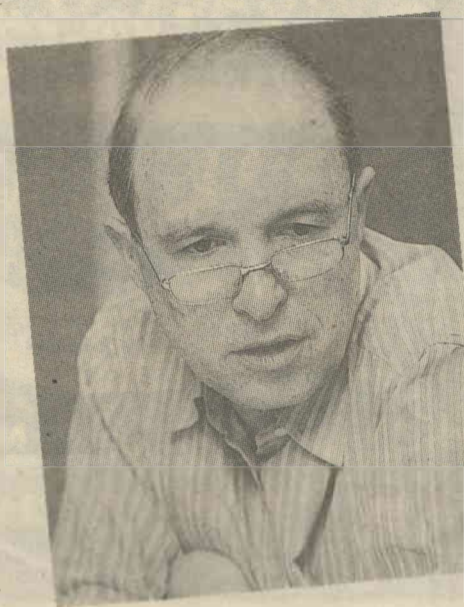
«Μεγαλύτερη διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια»

Κ. ΣΗΜΙΤΗΣ: Ηθελα να πω στον κύριο Σουφλιά, επειδή είπε ότι υπάρχει ένα κλίμα χαλάρωσης στα πανεπιστήμια — και εγώ θα συμφωνήσω ότι πράγματι συναντάται ένα κλίμα χαλάρωσης. Αλλά θα πρέπει να συμφωνήσετε και εσείς ότι το κλίμα αυτό χαλάρωσης δεν αντιμετωπίζεται με διατάξεις και διαταγές. Θα είναι ο χειρότερος τρόπος και ο πιο αναποτελεσματικός. Αν το πρόβλημα, όπως επισημαίνετε, είναι ένα πρόβλημα ατμόσφαιρας, κλίματος που επικρατεί, χρειάζεται η προσπάθεια με κάποιες ρυθμίσεις και διαδικασίες να δημιουργηθεί μια άλλη ατμόσφαιρα, ένα άλλο κλίμα. Ένα κλίμα εμπιστοσύνης, εργασίας, ένα κλίμα ενθάρρυνσης για έρευνα, όπως σωστά είπε ο κύριος Ρήγας, για περισσότερη ενασχόληση με τη διδασκαλία, για σύνδεση του καθηγητή με το φοιτητή. Για να δημιουργηθεί αυτό το περιβάλλον, πιστεύω εγώ ότι ένα μέσο θα είναι η πραγματοποίηση της μεγαλύτερης διοικητικής και οικονομικής αυτοτέλειας του πανεπιστημίου. Να μην υπάρχει αυτή η εξάρτηση που οδηγεί σε γραφειοκρατικές και χρονοβόρες διαδικασίες. Από την άλλη μεριά θα πρέπει να αποκατασταθούν κάποιες λειτουργίες μέσα στο πανεπιστήμιο, ώστε να κυκλοφορούν πιο ελεύθερα ιδέες και άνθρωποι, να μην συντελούν οι ρυθμίσεις στη δημοσιούπαλληλοποίηση, να υπάρχει σύνδεση με την κοινωνία και την παραγωγή.

Δηλαδή, απαιτείται χρόνος για να αντιμετωπιστεί το θέμα αυτό και ταυτόχρονα απαιτείται μια γενικότερη προσπάθεια.

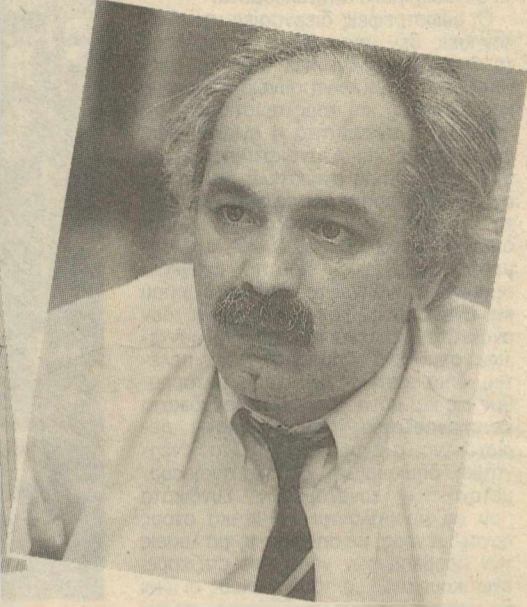
«Θα υπάρχει ανακατανομή αρμοδιοτήτων»

Γ. ΣΟΥΦΛΙΑΣ: Το πρόβλημα της παιδείας στο πανεπιστήμιο δεν εξαρτάται μόνο από το τι κάνουν αυτοί που είναι μέσα στην πανεπιστημιακή κοινότητα, φοιτητές ή καθηγητές. Σε μεγάλο βαθμό εξαρτάται και από παράγοντες κοινωνικούς, οικονομικούς, μέσα στους οποίους

Κ. ΣΗΜΙΤΗΣ:

Χρειάζεται να δημιουργηθεί μια άλλη ατμόσφαιρα. Ένα κλίμα εμπιστοσύνης, εργασίας, ενθάρρυνσης για έρευνα. Περισσότερη ενασχόληση με τη διδασκαλία, για σύνδεση του καθηγητή με το φοιτητή.

Κ. ΡΗΓΑΣ:

Το πρόβλημα είναι ότι τα πανεπιστήμια έχουν αποσυνδεθεί σε μεγάλο βαθμό από τις ανάγκες της παραγωγής. Λείπει η έρευνα που είναι αυτή που ζωογονεί το πανεπιστήμιο.

λειτουργεί το πανεπιστήμιο. Απλό παράδειγμα: για να υπάρχει απόδοση πρέπει να υπάρχει κίνητρο. Όταν ο φοιτητής δεν έχει κίνητρο — όταν γνωρίζει ότι θα βγει και δεν θα βρει δουλιά ή ότι αν και θα

μπορούσε να βρει, ανάλογα με τις γνώσεις του και τις δικές του ικανότητες και ξέρει ότι αυτό δεν ισχύει διότι δεν αναπνέει και η αξιοκρατία στον περιβάλλοντα χώρο, αυτόματα επηρεάζεται και ο πα-

— Η χρονιά που πέρασε σημαδεύτηκε από τις μαθητικές κινητοποιήσεις. Οι μαθητές έστειλαν με τη φωνή τους ένα μήνυμα που μπορούμε να το χαρακτηρίσουμε «SOS για την παιδεία» και όχι μόνο γι' αυτή. Το μήνυμα αυτό, που είχε πολλούς αποδέκτες, ελήφθη από εσάς, από την κυβέρνηση και τα κόμματα της αντιπολίτευσης;

«Βρήτε όλοι μαζί μια λύση»

Γ. ΣΟΥΦΛΙΑΣ: Κατ' αρχήν να πω ότι δε θα συμφωνήσω με αυτό που είπε σε προηγούμενη απάντηση ο Κώστας Σημίτης ότι είναι αυταρχική η κυβέρνηση της ΝΔ. Θα μπορούσα να πω πολλά, αλλά όταν ορκίστηκα υπουργός Παιδείας, ορκίστηκα και σε κάτι άλλο, είπα ότι για να μπορέσω ν' αντιμετωπίσω αυτά τα προβλήματα της παιδείας όσο μπορώ καλύτερα και να βοηθήσω να μην υπάρχει οξύτητα σ' αυτό τον τομέα, το καλύτερο που έχω να κάνω είναι να μην αναφέρω στο παρελθόν. Απλώς εδώ απαντώ ότι δεν είναι αυταρχική η πολιτική της κυβέρνησής. Τώρα το πώς έγιναν τα γεγονότα ούτε και αυτό θέλω να το ερμηνεύσω πάλι, διότι δεν θέλω να αναφερθώ στο παρελθόν. Εν πάση περιπτώσει, πάντως, τα παιδιά, για μένα, έδωσαν 3 μηνύματα.

Πρώτο: «Κύριοι υπάρχει πρόβλημα στην παιδεία» μας είπαν σε όλους. **Δεύτερο:** «Εμείς τα παιδιά θέλουμε να εκφράσουμε κι εμείς την άποψή μας». Και ένας λόγος που κατέληξα στο ερωτηματολόγιο όχι στο δει-

Το μή

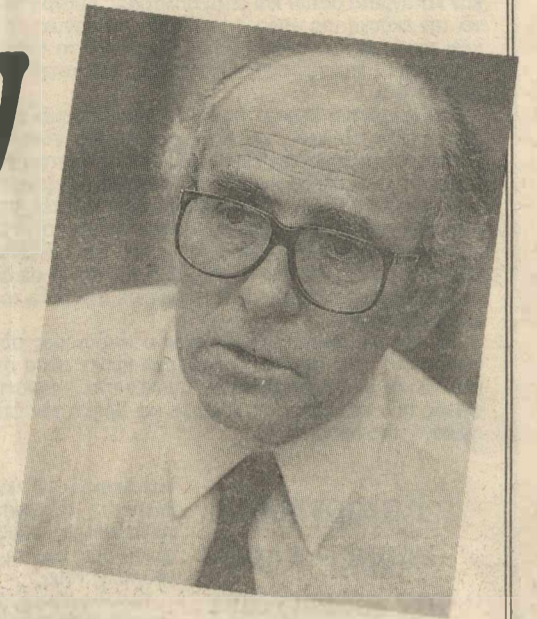
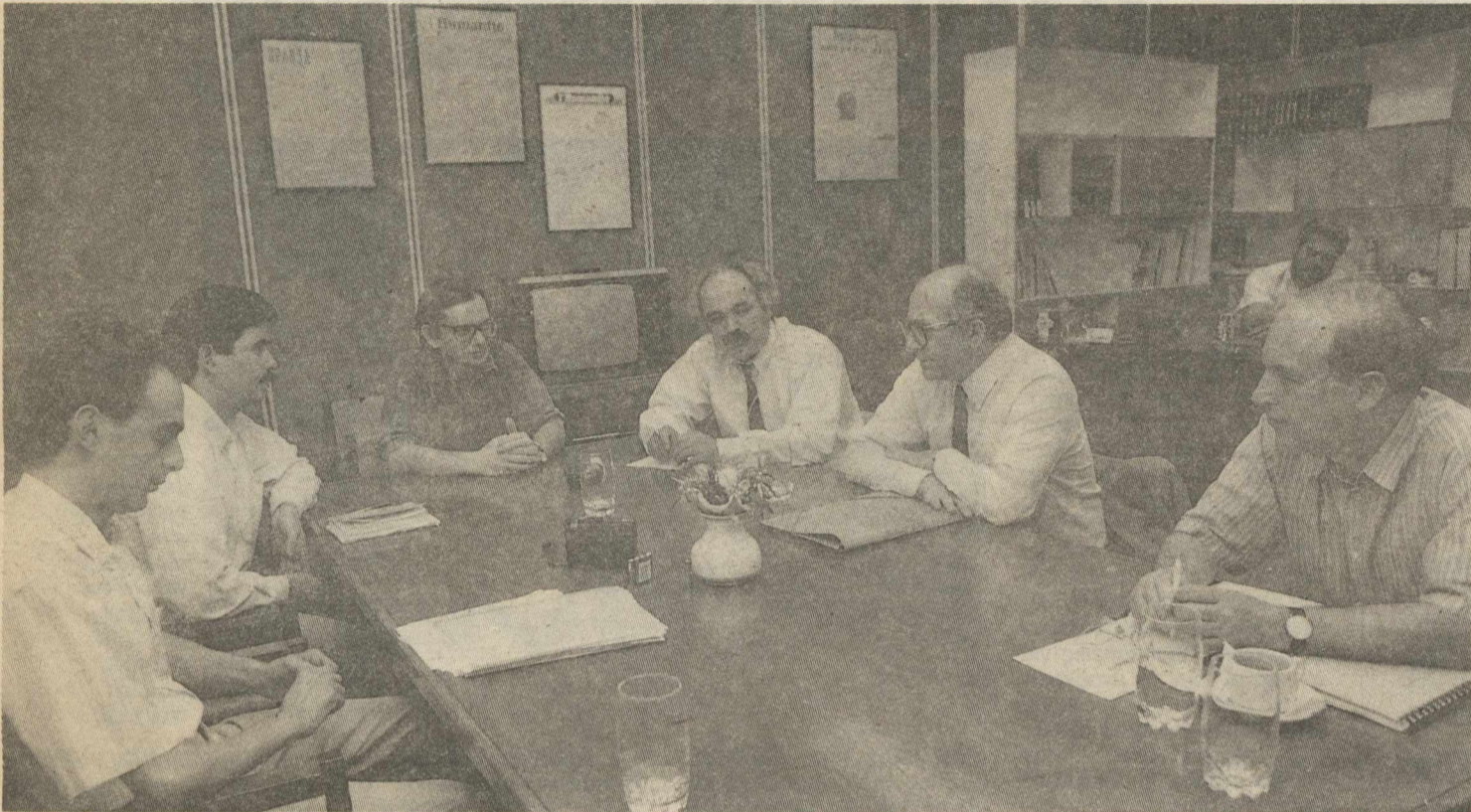
γματοληπτικό, αλλά σε όλους τους μαθητές, είναι και αυτός. Και το τρίτο πιστεύω ότι — επειδή η πρώτη κίνηση των παιδιών ήταν χωρίς επιρροές κομματικές — είναι: «Κύριοι για κοιτάξτε να τα βρείτε κι εσείς. Όλοι μαζί να βρείτε μια λύση». Αυτά ήταν για μένα τα τρία μηνύματα.

«Σήμα προς την κοινωνία των ενηλικιωμένων»

Κ. ΣΗΜΙΤΗΣ: Στην τελευταία παρατήρηση του κυρίου Σουφλιά σχετικά με το μήνυμα των μαθητικών κινητοποιήσεων θέλω να προσθέσω το εξής: Οτι οι μαθητικές κινητοποιήσεις έστειλαν κι ένα σήμα προς την κοινωνία των ενηλικιωμένων ότι τα παιδιά αυτά δεν αισθάνονται ότι η παιδεία που παίρνουν στο σχολείο ανταποκρίνεται στα προβλήματα τα οποία θα συναντήσουν στην κοινωνία. Οτι η κοινωνία όπως λειτουργεί δεν τους εκφράζει. Οτι έχουν ένα ευρύτερο πρόβλημα ένταξης σ' αυτήν την κοινωνία, αποδοχής των αξιών της, των αρχών της. Οτι δεν υπάρχουν οράματα, τα οποία μπορούν να τους εμπνεύσουν. Αυτός ο προβληματισμός ο γενικότερος δεν λύνεται. Βέβαια, μονάχα με συγκεκριμένα μέτρα στο επίπεδο του σχολείου. Αυτός ο προβληματισμός, ο περισσότερος αντιμετωπίζεται με το να διαγράψουμε — και

ΣΠΑΣΤΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ

ΤΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ

Γ. ΣΟΥΦΛΙΑΣ:

Όταν ο φοιτητής δεν έχει κίνητρο. Όταν γνωρίζει ότι θα βγει και δεν θα βρει δουλιά ανάλογα με τις γνώσεις του και ξέρει ότι αυτό δεν ισχύει, διότι δεν αναπνέει και η αξιοκρατία στον περιβάλλοντα χώρο, αυτόματα επηρεάζεται και ο πανεπιστημιακός χώρος

ΔΕΠ.

Πρέπει να αποφασίσουμε κάποτε στην ελληνική κοινωνία: να οργανωθούμε καλύτερα, να πιστεύουμε όλοι στην αξιοκρατία. Να σεβόμαστε θεσμούς. Και να προσπαθούμε όλοι για το καλύτερο και κυρίως όχι με τη νοοτροπία της ελάχιστης προσπάθειας.

Και βεβαίως, η αυτοτέλεια και η αυτοδιοίκηση των πανεπιστημίων να φτάσει σ' ένα βαθμό που να μην υπάρχει αυτή η εξάρτηση, η οποία δυστυχώς υπάρχει.

νεπιστημιακός χώρος. Επομένως δεν μπορώ να θεωρήσω ότι μόνο οι πράξεις ή τα γεγονότα μέσα στο πανεπιστήμιο είναι που επηρεάζουν την ποιότητα των σπουδών σ' αυτό.

Δεν απέδосα εγώ το λόγο ότι τα πανεπιστήμια δεν διοικούνται καλά μόνο στο ότι υπάρχουν πολυπληθή όργανα, είναι και αυτός ο λόγος. Και είπα μάλιστα πολυπληθή και κομματικοποιημένα όργανα. Δεν αρνούμαι ότι πρέπει να υπάρχει

αυτή η συμμετοχή. Στις προθέσεις μου δεν είναι να μειώσω τον αριθμό των οργάνων. Απλώς σκέπτομαι ότι θα μπορούσαν οι αρμοδιότητες των διαφόρων οργάνων που υπάρχουν να κατανεμηθούν με άλλο τρόπο. Εάν μεταβιβαστούν οι αρμοδιότητες και σε όργανα που είναι ολιγάριθμα, που είναι πιο κάτω από το κύριο όργανο, πιο καλά θα λειτουργήσει το όλο σύστημα. Πάντως, δεν είναι σκοπός, ούτε σκέψη, ούτε μπορώ εγώ να το πω τώ-

ρα, διότι αυτά θα βγουν από το διάλογο. Προσωπική μου θέση δεν είναι να μειώσουμε τον αριθμό των οργάνων αλλά ίσως θα πρέπει να γίνει μια ανακατανομή των αρμοδιοτήτων. Και θα έλεγα ότι στο πανεπιστήμιο κυρίως πρέπει να υπάρχει η άμιλλα και η αξιοκρατία. Και θα πρέπει να υπάρχουν αυτές οι θεσμικές αλλαγές έτσι ώστε μέσα στο πανεπιστήμιο να επικρατούν αυτά τα δύο πράγματα. Παράδειγμα, στην εξέλιξη των μελών του

νυμα των μαθητών ελήφθη;

κυρίως αυτή είναι η ευθύνη των κομμάτων — οράματα, ελπίδες, ώστε να συνεγείρουμε τα παιδιά. Να τους δόσουμε την αίσθηση ότι η ζωή που έχουν μπροστά τους αξίζει. Να τους δόσουμε να καταλάβουν ότι η κοινωνία είναι μια κοινωνία, η οποία τους ανοίγει τις δυνατότητες και δεν τις κλείνει. Και πιστεύω — επανερχόμενος σ' αυτό που είπε και ο κύριος Ρήγας και ο κύριος Σουφλιάς — ότι, σχετικά με το κλίμα, πέρα απ' όλα τα μέτρα η προσπάθεια πρέπει να είναι να προσδώσουμε στην παιδεία ένα τέτοιο περιεχόμενο, ώστε η νεολαία να ασπάζεται τις αξίες, τις αρχές της κοινωνίας και να εργαστεί για την αλλαγή και τον εκσυγχρονισμό της.

«Πάτησαν τους κάλους όλων μας»

Κ. ΡΗΓΑΣ: Μια σύντομη παρατήρηση για τα Κέντρα Ελευθέρων Σπουδών. Είμαι βέβαιος πως συμφωνούμε ότι διοικητικά μέτρα είναι αναγκαία, όμως το κύριο είναι να διαμορφωθεί εκείνο το ενιαίο σύστημα Δημόσιας Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, που θα ανοίξει δρόμους προς τα παιδιά που ενδιαφέρονται και δεν θ' αφήνει όλες αυτές τις επιχειρήσεις να λυμάνονται σχεδόν αποκλειστικά τους μεγάλους αριθμούς των παιδιών που τελειώνουν το λύκειο και αναζητούν κάποια

τεχνική - επαγγελματική εκπαίδευση.

Στο ερώτημα σας, τώρα, για το αν λάβαμε το μήνυμα που έστειλαν τα παιδιά. Νομίζω ότι είναι αδύνατον να μην καταλάβουμε κάτι. Γιατί οι κινητοποιήσεις αυτές πάτησαν τους κάλους όλων μας. Δεν ήταν δυνατόν να μην το αισθανθούμε. Μας χτύπησαν με τους αγώνες τους τα παιδιά και πήραν μια πρωτοβουλία.

Αυτό θα ήταν αδύνατο να μην το δει και να μην το διαπιστώσει κανένας. Το ερώτημα είναι αν καταλάβαμε τι πρέπει να κάνουμε για να βαδίσουμε στα προβλήματα, που ήταν η αιτία των κινητοποιήσεων των μαθητών. Αν είδαμε όλο το βάθος του προβλήματος. Φυσικά, αν κανένας πίστεψε ότι το πρόβλημα ήταν μόνο τα Προεδρικά Διατάγματα και ότι με την άρση τους έπαψε να υπάρχει θα κάνει πολύ μεγάλο λάθος. Και δεν νομίζω ότι υπάρχουν πολλοί που το σκέφτονται έτσι. Τα προβλήματα ήταν πολύ βαθύτερα. Εκφράζουν νομίζω την έλλειψη της ικανοποίησης, την έλλειψη της αγάπης, της ελκυστικότητας του σχολείου για το μαθητή και του μαθητή για το σχολείο. Ακόμα, ευρύτερα, ήταν λόγοι που έχουν να κάνουν με τις σχέσεις του παιδιού με το δάσκαλο, με το γονιό, με την κοινωνία. Είναι ένα βαθύ πρόβλημα και νομίζω ότι σαν τέτοιο πρέπει να το αντιληφθούμε και παίρνοντας το μήνυμα, να κοιτάσουμε πολύ βαθύτερα. Να δόσουμε λύσεις και απαντήσεις.

Δεν είναι εύκολο. Θα χρειαστεί χρόνος και φυσικά προϋποθέτει και μια γενικότερη πολιτική αντιμετώπιση. Μια γενικότερη πορεία της ελληνικής κοινωνίας, διαφορετική. Και θέλω να ελπίζω ότι υπάρχουν αισιόδοξες προοπτικές.

Χρειάζεται δημόσια επαγγελματική κατάρτιση

Γ. ΣΟΥΦΛΙΑΣ: Να αναφερθώ λίγο στα Κέντρα Ελευθέρων Σπουδών. Έχει δικίο ο Κ. Ρήγας. Εκείνο που λείπει είναι ότι μετά το λύκειο και μέχρι την τριτοβάθμια εκπαίδευση δεν έχει αναπτυχθεί δημόσια ένα πλέγμα ή ένα άλλο στάδιο εκπαίδευσης επαγγελματικής κατάρτισης, δημόσιο, με αποτέλεσμα τα παιδιά να προσφεύγουν σε αυτά τα Κέντρα Ελευθέρων Σπουδών, που δεν είναι κακό ότι υπάρχουν και από ιδιώτες. Απλώς προσπαθούν να παραπλανούν τα παιδιά ότι διαθέτουν πανεπιστημιακές ή προπανεπιστημιακές σπουδές. Όλο αυτό το σύστημα θα δούμε πώς θα μπορέσουμε να το αντιμετωπίσουμε και προπαντός αντιμετωπίζεται εάν θεσμοθετήσουμε μια άλλη βαθμίδα δημόσια μεταξύ λυκείου και ΤΕΙ, ώστε να μπορεί ο κανένας να πάει και να παίρνει την επαγγελματική του κατάρτιση και εκπαίδευση, δεδομένου ότι η εκπαιδευτική διαδικασία πρέπει να είναι μια

διαδικασία δια βίου.

Κλείνοντας θα έλεγα μια αλήθεια, που όλοι δεχόμαστε, ότι η παιδεία είναι το μόνο μέσο για να περάσουμε την όποια κρίση έχουμε σαν κοινωνία. Εγώ πιστεύω ότι είναι βαθιά η κρίση της ελληνικής κοινωνίας. Και επιπλέον είναι το μόνο μέσο για να αξιοποιήσουμε το συγκριτικό μας πλεονέκτημα ως λαού, το ανθρώπινο δυναμικό.

Το μήνυμα των παιδιών ήταν βέβαια καλύτερη παιδεία. Καλύτερη παιδεία μέσα σ' αυτό το απλό μήνυμα, ήταν και το ζητούμενο, ότι θέλουν νέα κοινωνία. Ένα πλέγμα αξιών για να πάει αυτή η κοινωνία σε ένα καλύτερο μέλλον. Τα παιδιά φοβούνται ότι δεν πάμε σε ένα καλύτερο μέλλον. Δεν υπάρχει το όραμα.

Και το βλέπουν, βέβαια, αυτό όπως το ζουν μέσα στο χώρο του σχολείου, αλλά και στον κοινωνικό τους περίγυρο. Πρέπει, λοιπόν, να φτιάξουμε μια καλύτερη παιδεία και θα επαναλάβω και πάλι ότι μπορούμε να συνεργαστούμε όλοι μαζί και να βρούμε τις απαραίτητες λύσεις. Όμως, χρειάζεται να μην το λέμε μόνο, αλλά να το κάνουμε και πράξη.

Για μένα το πρώτο ζητούμενο είναι τα κόμματα να συνειδητοποιήσουν — με πράξεις πλέον και όχι με λόγια — ότι δεν πρέπει η παιδεία να είναι αρένα κομματικής αντιπαράθεσης.